

Závěr

Na krajské úrovni přirozeně existuje menší nabídka statistických dat než na úrovni celého státu. Přesto však lze říci, že **dostupných indikátorů**, které jsou běžně používány při hodnocení udržitelného rozvoje České republiky, je **v krajském členění k dispozici poměrně mnoho**.

Ve většině tradičních oblastí udržitelného rozvoje se podařilo nalézt alespoň jeden krajský indikátor odpovídající původnímu indikátoru, případně byla navržena dostupná alternativa. **Nejčastěji** jsou zdrojem těchto dat **statistická zjišťování Českého statistického úřadu** nebo šetření specializovaných institucí, od nichž ČSÚ pravidelně data přebírá. Pouze v několika případech bylo nutné získat data ze zdrojů, které nemá ČSÚ standardně k dispozici.

Jedním z cílů této publikace bylo poskytnout zpracovatelům strategií udržitelného rozvoje přehled dostupných indikátorů na krajské úrovni. Vedle dostupnosti je však při výběru indikátorové sady nutné mít na paměti i to, že některé ze zde uvedených indikátorů mohou na krajské úrovni pozbýt svého významu pro udržitelný rozvoj území kraje, přestože se na národní úrovni jedná o důležitý ukazatel. Jedním z důvodů je například velmi časté rozdělování hodnot za „ČR celkem“ do jednotlivých krajů podle sídla podniku, zatímco mnohem vhodnější (ale nedostupné) by bylo členění podle místa, kde ve skutečnosti k jevu dochází. Tento aspekt samozřejmě významně ovlivňuje věcný obsah (a vypovídací schopnost) indikátoru, takže je na krajské úrovni **nutné věnovat metodice každého indikátoru** ještě větší **pozornost** než na úrovni národní.

Ukazatele uvedené v této publikaci samozřejmě **nelze chápat jako konečný a definitivní výčet indikátorů**, které jsou v souvislosti s udržitelným rozvojem dostupné na krajské úrovni. Jednak se rozsah dostupných dat neustále rozvíjí, stále se objevují nové možnosti a metody zachycení vývoje společnosti, a také koncept udržitelného rozvoje je stále živým a měnícím se organismem. Na úrovni krajů obecně existuje poměrně široká datová základna, která rozhodně není výběrem ukazatelů v této publikaci ve své úplnosti zastoupena. Z tohoto důvodu záleží na každém území, pro nějž se strategie zpracovává a pro jehož potřeby jsou stanoveny priority a cíle, a v neposlední řadě záleží i na každém zpracovateli, které ukazatele se nakonec stanou indikátory udržitelného rozvoje. Jinými slovy, je složité hodnotit celkovou dostupnost indikátorů udržitelného rozvoje na krajské úrovni, protože takovým indikátorem může být v podstatě cokoliv.

Strategie udržitelného rozvoje Ústeckého kraje je příkladem konkrétního pohledu na udržitelný rozvoj jednoho kraje. Její indikátorová sada byla autory navržena spíše jako ideální varianta než s ohledem na praktickou dostupnost dat. Tomu odpovídají i výsledky našeho zjišťování. **Z celkového počtu osmdesáti jedna** indikátorů jich je v současné době **padesát tři dostupných**, a to převážně ze zdrojů ČSÚ. U některých bylo dokonce možné, resp. vhodné, uvést ještě další alternativní ukazatele za danou oblast. Ovšem ve snaze nezvyšovat neúměrně celkový počet indikátorů, jich bylo nakonec takto rozšířeno pouze deset.

Souhrnný přehled SOUČASNÉ DOSTUPNOSTI indikátorů Strategie udržitelného rozvoje Ústeckého kraje

PILÍŘ	Původní počet indikátorů ve Strategii	Počet indikátorů ve Strategii dle současné dostupnosti				Počet navržených alternativních indikátorů
		dostupné	dostupné s alternativou	nedostupné bez alternativ	nedostupné ale s alternativou	
Titulkové indikátory	19	14	2	2	1	3
Ekonomický pilíř	16	7	2	5	2	15
Sociální pilíř	19 ¹⁾	11 ¹⁾	4	2	2	10
Environmentální pilíř	21	11	2	6	2	5
Správa věcí veřejných	7	1	0	6	0	1 ²⁾
Celkem	81	43	10	22	6	34

¹⁾ Původně je navrženo ve Strategii 18 indikátorů, ale jeden bylo nutné rozdělit na indikátory dva ("počet neobydlených bytů a domů na 1 000 obyvatel" na "počet neobydlených bytů na 1 000 obyvatel" a "počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel").

²⁾ Ukazatel byl navržen v rámci priority, která neobsahuje žádný indikátor.

Indikátorů Strategie Ústeckého kraje, které v současné době **k dispozici nejsou**, resp. je nebylo možno získat ze standardních statistických zdrojů, je celkem **dvacet osm**. U mnoha z nich si jejich nedostupnosti byli vědomi i sami autoři Strategie již v době jejího zpracování. Na druhou stranu se v několika případech podařilo ze zdrojů ČSÚ datově „naplnit“ i takové indikátory, o nichž byli autoři přesvědčeni, že dostupné nejsou.

Dostupnost dat se v jednotlivých pilířích značně liší. Například vzhledem k tomu, že byly jako **titulkové indikátory** Strategie vybírány základní statistické ukazatele, které jsou všeobecně známé, není překvapivé, že jsou téměř všechny standardně dostupné. Jediným problémem je oblast dopravy, kterou standardně sleduje Ministerstvo dopravy ČR a rovněž postup jednotlivých obcí při zpracování environmentálních politik, o čemž by mohl mít případně přehled sám Krajský úřad Ústeckého kraje.

Mnohem větší problém dostupnosti dat na krajské úrovni je v případě **ekonomického pilíře**. S výjimkou podílu malých a středních podniků na HDP byly nedostupné indikátory buď nejasně definovány, nebo byly z oblastí, které nejsou předmětem statistického zjišťování. Z důvodu rozšíření této omezené nabídky původně požadovaných indikátorů byl nakonec navržen i větší počet alternativních ukazatelů. Ty sice často nejsou přímou náhradou za původně navrhované indikátory, ale mohou být použity jako doplňkové ukazatele v jednotlivých prioritách, případně se při aktualizaci Strategie mohou začlenit mezi standardní indikátory pilíře.

Za tzv. **sociální oblast** má v krajském členění Český statistický úřad tradičně největší datové možnosti a tomu odpovídá i celkově nejvíce dostupných indikátorů ze všech pilířů. Bylo by rovněž možné navrhnout i velké množství dalších doplňkových ukazatelů. Doplňkové indikátory tak byly většinou navrženy z důvodu ne zcela jasné definice či z důvodu lepšího porovnání se zbytkem České republiky (standardizované míry úmrtnosti).

Pokud jde o **environmentální pilíř**, situace je podobná jako v případě ekonomického pilíře. ČSÚ sice publikuje již mnoho ukazatelů v krajském členění, přesto je jejich výběr ještě značně omezený a často byly do Strategie zařazeny ukazatele, které ČSÚ nesleduje (např. délka cyklotras či rozloha tzv. brownfields či staré ekologické zátěže). Stejně jako v případě ekonomického pilíře se zde navíc statistika potýká s již zmiňovaným problémem dostupnosti dat v členění podle sídla podniku a nikoliv v členění podle skutečného místa realizace činnosti (například ve statistice odpadů).

Nejméně datových zdrojů má ČSÚ k dispozici v případě **správy věcí veřejných**. Většinou se jedná o indikátory, které vyžadují podrobnou znalost rozpočtových zdrojů (resp. výdajů) krajského úřadu nebo aktivit obcí, které sleduje přímo Krajský úřad Ústeckého kraje.

Souhrnný přehled ALTERNATIVNÍCH INDIKÁTORŮ dle důvodu jejich zařazení

PILÍŘ	Počet navržených alternativ	v tom z důvodu		
		náhrady za nedostupný indikátor	nejasné definice původního indikátoru	nabídky dalších možných indikátorů
Titulkové indikátory	3	1	2	0
Ekonomický pilíř	15	1	1	13
Sociální pilíř	10	1	6	3
Environmentální pilíř	5	3	1	1
Správa věcí veřejných	1 ¹⁾	0	0	1
Celkem	34	6	10	17

¹⁾ Ukazatel byl navržen v rámci priority, která neobsahuje žádný indikátor.

Vzhledem k tomu, že byla ve Strategii udržitelného rozvoje Ústeckého kraje dána přednost samostatným indikátorům před kompozitním indikátorem, je problematické komplexně zhodnotit, do jaké míry je současný rozvoj Ústeckého kraje udržitelný, či zda se k takové trajektorii alespoň blíží. Hodnotící funkci tak ve svých prioritách zastává všech šedesát osm dostupných (původních a alternativních) indikátorů uvedených v příslušných kapitolách této publikace a navíc devatenáct titulkových indikátorů.

V mnoha oblastech je však zatím hodnocení z pohledu udržitelného rozvoje velmi omezené. Taková hodnocení totiž vyžadují dostatečně dlouhé časové řady, aby bylo možné oddělit cyklické a náhodné vlivy od skutečného trendu, který ve společnosti probíhá. Česká statistika však prochází v posledních 17 letech stejně dramatickou proměnou jako celá společnost, a proto zatím nejsou takové časové řady často k dispozici. Navíc i když dostupné jsou, nemusí být pro účely hodnocení udržitelného rozvoje dostačující, protože je jejich trend významně ovlivněn ojedinělým procesem ekonomické a společenské transformace původně centrálně řízeného státu v demokratickou zemi s tržním hospodářstvím. Tento přechodný „datový“ nedostatek bohužel nemůže být plnohodnotně kompenzován ani mezikrajským porovnáním, protože například relativní zhoršení kraje v rámci České republiky může indikovat stejně dobře skutečný negativní vývoj v dané oblasti, jako i o něco pomalejší v porovnání s ostatními regiony, ale přesto pozitivní trend. Proto je v souvislosti s udržitelným rozvojem nutné hodnotit dosavadní trendy ve společnosti, stejně jako mezikrajská srovnání velmi obezřetně.